

Тема 9

Українські землі в 60-80 рр. XVII ст. «Руїна».

План

1. Гетьманування І.Виговського.
2. Гетманування Ю.Хмельницького. Поділ Гетьманщини.
3. Гетьманування П.Тетері, І.Брюховецького, П.Дорошенка, Д.Многогрішного та І.Самойловича.

- **Дати:**

- 1659 р. – Конотопська битва;
- 1667 р. – Андрусівський договір;
- 1681 р. – Бахчисарайський мирний договір;
- 1686 р. – «Вічний мир».

- **Персоналії:**

- І.Виговський, П.Тетеря, П.Дорошенко, І. Брюховецький, І.Сірко, Ю.Хмельницький, Д.Многогрішний, І.Самойлович.

“Доба Руїни”

- назва, вживана в історичній літературі для **60-80-х рр. XVII ст.** – періоду громадянських війн, розколу Гетьманщини, її поділу між Московією, Річчю Посполитою та Османською імперією.
- період тривав від смерті Б. Хмельницького (**1657 р.**) й до початку правління І.Мазепи (**1687 р.**).

Причини “Руїни”:

- **відсутність загальнонаціонального лідера;**
- **нездатність козацької старшини поставити державні інтереси вище від особистих;**
- **орієнтація угруповань козацької старшини на іноземні держави у вирішенні внутрішніх проблем держави.**

Гетьманування І.Виговського 1657-1659 рр.

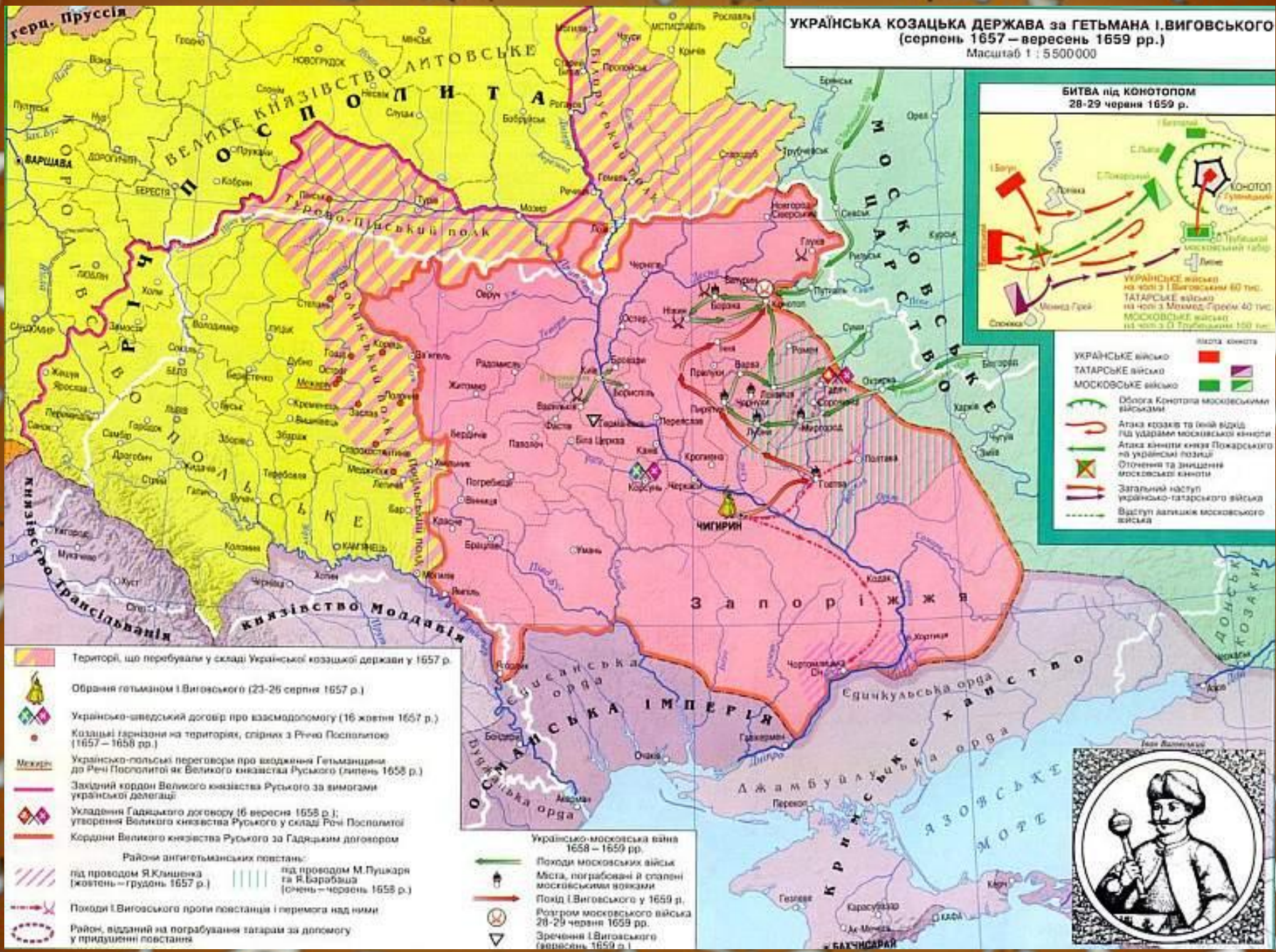
Зовнішня політика

- Відновлення союзницьких відносин з Кримських ханством.
- Досягнення угоди про перемир'я з Річчю Посполитою:
- Гадяцький договір 1658 р.: створення Руського князівства на чолі з гетьманом, що входило до складу Речі Посполитої на правах автономії.

Внутрішня політика

- Економічне й політичне зміцнення козацької старшини і православної шляхти.

УКРАЇНЬСЬКА КОЗАЦЬКА ДЕРЖАВА за ГЕТЬМАНА І.ВИГОВСЬКОГО
 (серпень 1657 – вересень 1659 рр.)
 Масштаб 1 : 5500000

БИТВА ПІД КОНОТОПОМ
 28-29 червня 1659 р.

Легенда битви

УКРАЇНЬСЬКЕ ВІЙСЬКО: ■
 ТАТАРСЬКЕ ВІЙСЬКО: ■
 МОСКОВСЬКЕ ВІЙСЬКО: ■

Облога Конотопа московськими військами
 Атака козаків та їхній відхід під ударами московської кінноти
 Атака кінноти князя Пожарського на українські позиції
 Оточення та знищення московських кантонів
 Загальний наступ українсько-татарського війська
 Вступ війська московського війська

- Території, що перебували у складі Української козацької держави у 1657 р.
- ▲ Обрання гетьманом І.Виговського (23-25 серпня 1657 р.)
- ◆ Українсько-шведський договір про взаємодопомогу (16 жовтня 1657 р.)
● Козацькі гарнізони на території, спірних з Річчю Посполитою (1657 – 1658 рр.)
- Українсько-польські переговори про шлюбніа Гетьманцями до Річчю Посполитою як Великого князівства Руського (липень 1658 р.)
- Західний кордон Великого князівства Руського за вимогами української делегації
- ◆ Укладення Гадяцького договору (16 вересня 1658 р.); утворення Великого князівства Руського у складі Річчю Посполитої
- Кордони Великого князівства Руського за Гадяцьким договором
- Райони антигетьманських повстань:
▨ під проводом Я.Клишченка (жовтень – грудень 1657 р.)
▨ під проводом М.Пушкаря та Я.Барабанца (січень – червень 1658 р.)
- Походи І.Виговського проти повстанців і перемога над ними
- Район, відданий на пограбування татарам за допомогу у придушенні повстання

- Українсько-московська війна 1658 – 1659 рр.
- Походи московських військ
 - Міста, пограбовані й спалені московськими військами
 - Похід І.Виговського у 1659 р.
 - Розгром московського війська 28-29 червня 1659 рр.
 - Зречення І.Виговського (вересень 1659 р.)

Юрій Хмельницький

Гетьман України 1659-1663 рр.

- 1659 р. – новий Переяславський договір, який обмежував суверенітет України.
- 1660 р. - Слободищенський трактат з Польщею: автономія України, яка зобов'язувалася воювати з польським військом проти Москви.
- 1663 р. - відмовився від гетьманства.

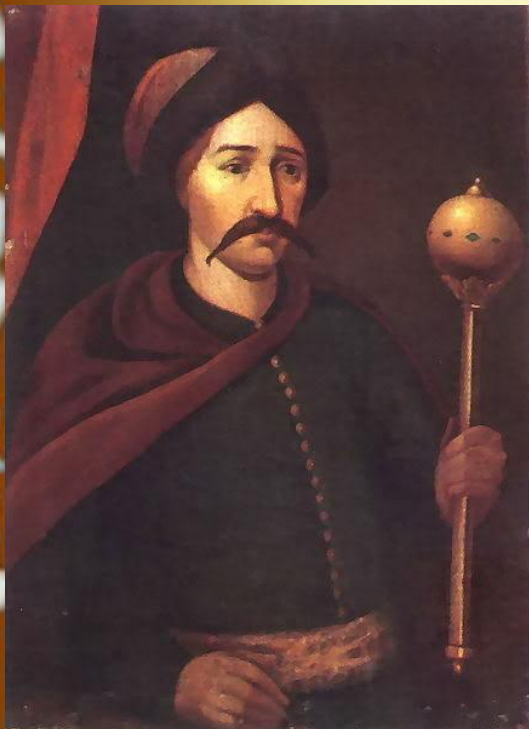
Іван Брюховецький гетьман Лівобережної України 1663-1668 рр.

- прихильник промосковського вектору політики.
- **1665 р. - Московські статті:**
- - зводили автономію Козацької держави до символічного мінімуму;

Павло Тетеря - гетьман Правобережної України 1663-1665 рр.

- прихильник пропольського вектору політики.

Андрусівський договір 1667 р.

- - угода між Московським царством і Польщею про припинення польсько-московської війни 1654-1667 рр.

Зміст

- входження Лівобережної України до складу Московщини,
- Правобережної - до Польщі,
- Київ на два роки залишався за Московщиною,
- Запорозька Січ мала перебувати під спільною владою обох держав.

Петро Дорошенко

Гетьман Правобережної України 1665-1676 рр.

- один з соратників Б. Хмельницького.
- 1668 р. - проголошений гетьманом по обидва боки Дніпра.

Дем'ян Многогрішний – гетьман Лівобережної України (1669-1672 рр.).

Глухівські статті 1669 р. - договір між Дем'яном Многогрішним і московським урядом.

- московські воєводи залишились у 5 містах і не мали права втручатись у справи місцевої адміністрації;
- козацький реєстр - 30 тис. чол.; податки збирались козацькою старшиною;
- гетьман не мав право вести зовнішню політику.

Іван Самойлович
гетьман Лівобережної України
(1672-1687 рр.).

- у зовнішній політиці орієнтувався на Москву.
- прагнув спадковості гетьманської влади.
- обстоював інтереси старшини.

БАХЧИСАРАЙСЬКИЙ МИРНИЙ ДОГОВІР

між Московською державою та Османською імперією і Кримським ханством

13 січня 1681 р.

- кордон між Московською державою та Туреччиною встановлювався по Дніпру.
- Туреччина приєднувала до своїх володінь Київщину, Брацлавщину та Західне Поділля, а Московія – Лівобережну Україну й Київ.
- 20 років територія між Південним Бугом та Дніпром мала залишатися незаселеною.

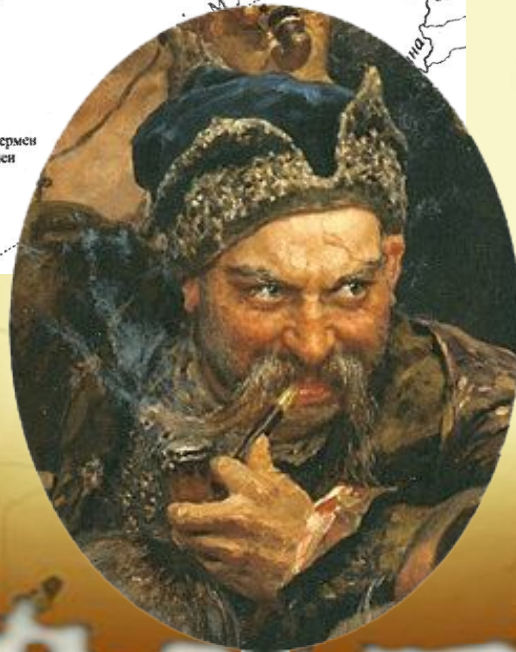
1686 р. “Вічний мир”

- Річ Посполита визнавала за Московським царством Лівобережну Україну, Київ, Запорозжя.
- Північна Київщина, Волинь і Галичина відходили до Речі Посполитої.

Чортомлицька Січ – 1652-1709 рр.

Іван Сірко (1610 - 1680)

напівлегендарний кошовий атаман Запорозької Січі. Здобув перемогу в 65 боях. Герой українських пісень і казок.

СЛОБІДСЬКА УКРАЇНА В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 17 СТ.

Козацький полк

• Острогожський

Козацький полк

• Харківський

Козацький полк

• Сумський

Козацький полк

• Охтирський

Козацький полк

• Ізюмський

ПОЛК

ПОЛКОВНИК

полкова старшина

СОТНЯ

СОТНІК

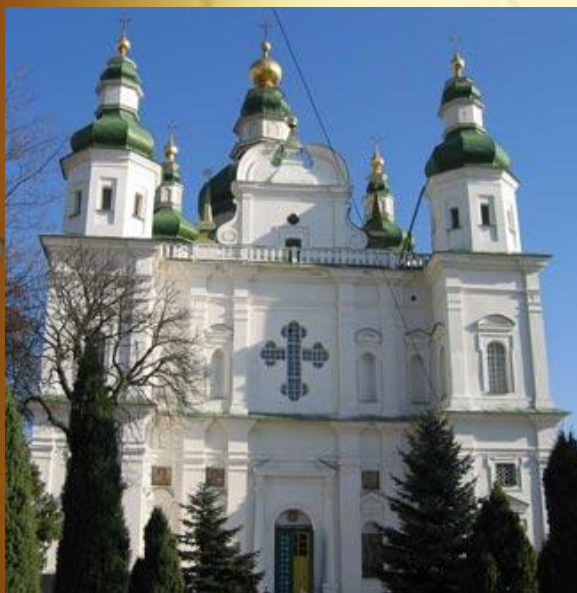
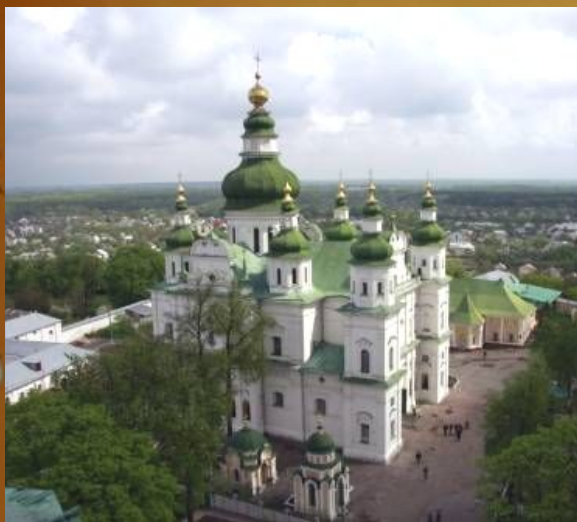
сотінна рада

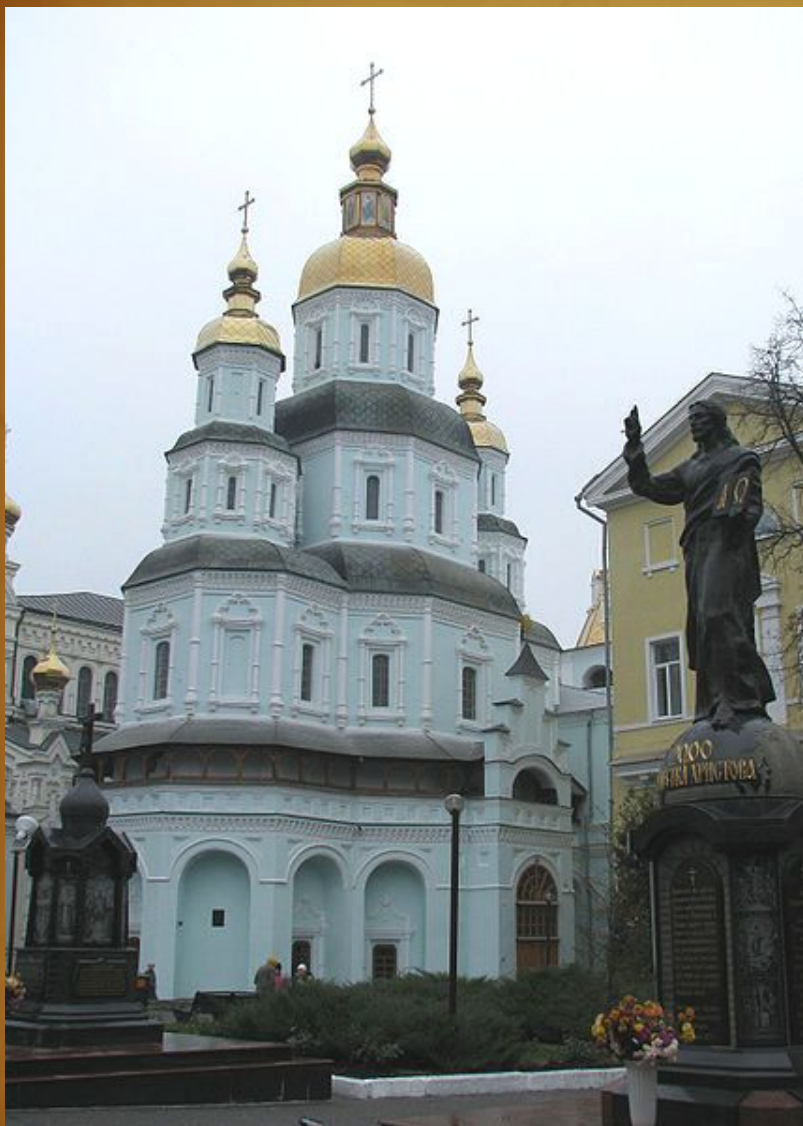

Троїцький собор
Густинського
монастиря
(1674–1676 рр.).

Збудований за кошти
І. Самойловича.

**Троїцький собор Троїцько-Іллінського монастиря в Чернігові.
1679–1695.**

Покровський собор у Харкові.

1689 р.